ח: ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

בדיתמי דלאו בני פרעון נינהו. [א] מע"ג שזה מחזיר להם קרקע הוו להו כיתומים שקנו קרקע לאחר מיתת אביהן דאין בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן ואף על גב דכשגבו קרקע בחובת אביהן אמרינן בית נוחלין (כ"ב דף קכה.) דבעל חוב חוזר וגובה מהן: **רצה** מזה גובה ומזה גובה. ומע"ג דאמרינן אין גוביין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין אפי' הן זיבורית שאני הכא דכולהו משעבדי ניהו: **אבל** זבן עידית וזיבורית. גרמה דאיירי שפיר אפי' דשביק ביונית מ"מ הולך טעמא דלכי ערמי חביבי מרעא דלא חזי לך דלא מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו כדאמר כשמון גבי שביק ביונית דכותיה דשמא כ"ש אוהב זיבורית עפי מיבונית [ב] וכע"כ של שמעון היה יכול ליקח טפי פורתא כדאמרינן לעיל דאמר א"כ נעלת דלא כפני לון ולא אינטריך לטעמא דלהכי ערמי חבבא מרעא דלא חזי לך אלא משום דזבן זיבורית אבל משום זבן עידית ושייר זיבורית וביונית לא אינטריך דכמו שהיה שמעון יכול לדחותו אבל ביונית וזיבורית גם לו יכול לדחותו דמה מכר לו לשמעון לשני כל זכות שהנא לידו:

מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות. לאו דוקא קאמר הא ליתנא דלא שייך למימר הכי אלא גבי בעלים ולא גבי לוקח לאשון ועיקר טעמא לא הוי אלא משום דמה מכר לאשון לשני כל זכות כו' והוא היה יכול לדחותו אבל ביונית אמרינן אבל אי לא שביק ביונית דכותיה לא אמרי לדחותו אבל זיבורית דלאשון נמי לא היה יכול לדחותו אבל זיבורית דאי משום אי שתקת יאמר לו לכי תהדר: **דינא** הוא דאזיל ראובן וקא משתעי [דינא בהדיה]. וא"ת מאי נפקא מינה הא כל מה שיכול ראובן לטעון טענינן ליה לשמעון דטענינן ליה לגוקח וכן לימומים כין פרוע בין מזויף וצריכי עידי קיום [ג]דאי לאו הכי לא שנקא מיים לכל כריה ובפרק גט פשוט (ב"ב דף קעד:) נמי מוכח כן דקאמר שביק מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר מנו נותנין לו לא אמר מנו אין נותנין ומוקי לה בדנקט שטרא אמר מנו קיימיה לשטריה לא אמר מנו לא קיימיה לשטריה משמע דטענינן להו ליתמי מזויף וכפ"ק דב"מ (דף יד. ד"ה דינא) האלכמי וכן אין לומר דב"מ שעדיו של ב"ח קרובים לראובן ורחוקים לשמעון דהא לשמעון נמי אין יכולין להעיד כיון דאי נריף ליה משמעון אזל כתר לראובן וכן אם יהיה לשמעון עדים שמעידין זכותו והם קרובים פסולין להעיד אפילו לראובן כיון דיש ריוח לשמעון שמעמיד הקרקע בידו כדמוכח סוף פרק קמא דמכות (דף ז.) גבי אילעא וטוביה קרובים דערב הוו פסיל להו אפילו לגבי ליה ומלוה משום דכי ליה לגוה אזל מלוה נתר ערבא א"כ מאי נפקא מיניה ויש לומר דנפקא מיניה לראיה אחרונה כגון שאמר שמעון אין לי ראיה ולאחר זמן מצא ראיה או עדים דשמעון אין יכול להכיאם וראובן שנא אמר אין לי עדים יכול להכיאם אי נמי כגון שטוען לבית דין גדול קאזלינא ושמעון לא מצי למערא כמו לראובן: [ועיין בתוספות ב"מ יד. ד"ה דינא ובכתובות נב: ד"ה דינא] ואלא

בנזקין נמי נימא הכי אלא הכא במאי עסקינן [א]ביתמי דלאו בני פרעון נינהו ושיעבודא דיליה עליה דידיה רמיא הלכך ליכא למימר הכי אלא משום דאמר להו טעמא מאי אמור רבנן [ב]אין נפרעין מנכסין משועבדים במקום שיש בני חורין משום תקנתא דידי [ג]אנא בהא תקנתא לא ניחא לי כדרבא [ד]דאמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא [ה]דאמר רב הונא [ו]יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה: [ז]פשיטא מכר לוקח בינונית וזיבורית ושייר עידית לפניו ליתו כולהו וליגבו מעידית דהא אחרונה היא ובינונית וזיבורית ליתנהו גביה דמצי למימר להו גבו מבינונית וזיבורית דלא ניחא לי בתקנתא דרבנן אבל מכר עידית ושייר בינונית וזיבורית מאי סבר אביי למימר אתו כולהו גבו מעידית א"ל רבא [ח]מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וכיון דאילו אתו גבי לוקח ראשון מצי אגבי להו מבינונית וזיבורית ואע"פ דכי זבני בינונית וזיבורית אכתי עידית בני חורין הואי [ט]ואין נפרעין מנכסים משועבדים כל זמן דאיכא בני חורין מצי א"ל לא ניחא לי בהאי תקנה לוקח שני נמי [י]מצי א"ל גבי בינונית וזיבורית דכי זבין לוקח שני אדעתא דכל זכותא דה"ל לראשון בגוה זבין [יא]אמר רבא [יב]ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון והלך שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא ב"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה [יג]ולא אמרן אלא דזבן בינונית אבל זבן עידית וזיבורית לא דא"ל להכי דייקי וזבני עידית וזיבורית ארעא דלא חזיא לך ואפילו זבן בינונית נמי לא אמרן [יד]אלא דלא שייר בינונית דכוותיה דלא מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבי שמעון אבל שייר בינונית דכוותיה גבי שמעון לא גבי מיניה דמצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו [טו]אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא ב"ח דראובן וטרף משמעון דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים דידי את דאמר ליה אי מפקת מיניה עלי הדר ואיכא דאמרי אפילו שלא באחריות נמי דא"ל לא ניחא לי דתהוי לשמעון תרעומת עלי ואמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו

תביעה על בעל חובו לומר פרעתיך דקיימא לן במסכת שבועות (דף מא.) דלמ"ג דנקיט שטרא אי א"ל אישתבע לי דלא פרעתיך בעי אישתבועי: **ולא מצי א"ל.** ב"ח לראובן: **לאו בעל דברים דידי אם.** נקרקע זו שכבר יצתה מרשותך ואנא שיעבודי שקילנא: **משום דא"ל.** לראובן: **כי מפקת מיניה עלי הדר.** מה שאתה מוציא משמעון יחזור עלי שהרי קבלתי עלי אחריות: עסיקין

בנזקין נמי נימא הכי. לי בעית למיפקל ביונית שקול ומי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ותשקול זיבורית בע"כ ואמאי יהיב ליה עדיפא אלא מדלא טעין הכי בע"כ בהכי עסקינן כגון שמת המוכר וכיון שלא הניח קרקע אין היתומים בני פרעון למטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משעבדי ואע"פ שמחזיר להם קרקע הוו להו כיתמי שקנו קרקע לאחר מיתת אביהם. ולהכי פריך ממזקין ולא פריך מב"ח דמאי לימא ליה לי אלא דלא מהדרנא שטרא לגריה ותשקול מיניה מלי א"ל הכי לכשמחזיר להם השמא נמי זיבורית קנבעת למפרע לי: **הלכך ליכא למימר הכי.** לשון קושיא הוא: **אלא.** להכי לא גבי מעידית משום דאמר להו טעמא מאי אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין משום תקנתא דלוקח: **אנא בהאי תקנתא לא ניחא לי.** שקילו כדייכו: **דאמר רבא.** במסכת כתובות: **מאי כגון זו.** על הי מלגתא אמר רבא: **האי מכלל דאיכא אחריני** לא גרסינן ליה: **איני ניזונים.** משלך: **ואיני עושה.** מלאכה דמשום תקנתא דידי דלמא לא ספקי לי מזונות כמעשה ידי תקינו לי רבנן מזונות משלך אתא מעשה ידי בההיא תקנתא לא ניחא לי: **פשיטא.** נמיומתא: **מכר לוקח.** שלקח עידית באחרונה בינונית וזיבורית ושייר עידית לפניו כו': **דהא אחרונה היא.** עלה דמילי ובינונית הא לית ליה השמא דאלי למימר גבי מיניה דלא ניחא לי בתקנתא כו': **מאי.** מי אלי כולהו בתר לוקח כ' שהרי הוא לקח שיעבודייהו ומלוקח לאשון לא גבו דאמר בעינא בתקנתא דרבנן ועידית דהואי בת מורין בשמי לקוחות הראשונות שלכם היא: **ראשון לשני.** לוקח לאשון ללוקח שני: **כל זכות שתבא לידו.** וכיון דאי הואי עידית גבי לוקח לאשון הוה מגבי להו מבינונית בהאי טענה דאמרן אי אפשי בתקנת חכמים השמא נמי אמר להו לוקח שני זילו לגבי לוקח לאשון וגבו ביונית: **ומכר שדה אחת ללוי.** והיא שדה ביונית הואי ולא שייר שמעון ביונית אלא דהכי מפרש לה לקמיה: **רצה.** מלוי גובה אותה שדה דא"ל שיעבודי שקלת: **רצה.** משמעון גובה מזיבורית דא"ל את כעל דברים בידי את דשקלת טולבו נכסי דראובן: **ולא אמרן.** דגובה מלוי **אלא דזבן.** לוי ביונית: **הכי דייקי.** דקדקתי: **וקמשתעי דינא בהדיה.** דבעל חוב לבלקו מאותו קרקע בדבריה אם יש לו לראובן שום כגון שטוען לבית דין גדול קאזלינא ושמעון לא מצי למערא כמו לראובן: [ועיין בתוספות ב"מ יד. ד"ה דינא ובכתובות נב: ד"ה דינא]: ולא

עין משפט נר מצוה

סט א טור ש"ע ח"מ סימן קיט סעיף ה בהגה"ה:

ע ב מיי' פי"ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ו סמג עשין לד:

עא ג מיי' פי"ב מהל' מלוה ולוה ד סמג עשין מח טור ש"ע ח"מ סימן סט סעיף ד וסימן פ סעיף טו בהג"ה וסי' פז סעיף א בהג"ה:

עב ד מיי' פי"ט שם מהל' מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן קיט סעיף ו:

עג ה מיי' שם הלכה ג וסי"ט שם הלכה ב סמג שם טוש"ע ח"מ סימן קיח סעיף ח:

עד ו מיי' שם פי"ט הלכה ו וסי"ז שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קיט סעיף ו:

עה ז ח ט מיי' שם הלכה ג סמג שם טור ש"ע שם סעיף ח:

עו י מיי' פי"ט מהלכות מכירה הלכה ט סמג עשין סב טור ש"ע ח"מ סימן רכז סעיף ח:

מוסף רש"י

במקום שיש בני חורין. לאתו לקוחות לאיגלגי ולמימר מיניה נמי שהרי ים לי מקום (גיטין נ:). כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים. שתיקנו לעמוני ומואב (כתובות פג.). שומעין לו. דאזלא והתקנה לעולמו נעשית, יכול לומר לגוס עבו אלא לגיתמא, אתי לי אפקי בהאלה זו (גיטין עז:). מאי כגון זו. אהיא אמרה רבא (שם) כאתו תקנת חכמים היו מדברים בנכסים ד' שעליה אמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זאת התקנה שאנו מדברים בה (שבת ס:). כדרב הונא. אמתניתא שתיקנו לאשה מתת מעשה ידיה, יאי אמרה אי אפשי בתקנה ר' שתיקנו חכמים לעוכמי, שאני לכל הנשים זמנין אלא אפקי לה מזונות במעשה ידיהן ותיקנו לה מזונות מעשה ידיהן לעולם, אי אינו ריכה לכך, מעוגנת אני ואי אפשי לעשות אלמה, אמאלא לי מזונות, אי יש לי פומעות יקרה יתר על כדי מזונותי (כתובות נ:). איני ניזונית. משלך, איני עושה. לך לוס אלא לעולמי (שם) אינו חוזרת מכל בעלי ואינו עושה לי מלאכה, כי תקון תקון מזון מזוני להמאה תקון, מנין אלא אפקה במעשה ידיה ואחר כך תקנו מעשה ידיה לעולם מזון מזון אלא אלכה אלא לומר אי אפקי (גיטין עז:). ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון. שטר אחד, דנכסי שבודות אין גוביין מלוי אלא א"ל קח משמעון אותה שלקח לראובן בחרונה, דאמר א"ל הניח לך שמעון מקום לגבות ואין זו בשעבודך, דאין נפרעין מנכסים משועבדים מקום שיש בני חורין (כתובות צב.). רצה מזה גובה.

[א] תוס' ד"ה כדיתמי כו' אע"ג כו'. ר"ב וכרא"ש פירש ביתומים קטנים: [ב] ד"ה אאל כו' וכע"כ כו'. ר"ב וכ"ל הרמב"ן ואפלי' פוסקים והרא"ש חולק על זה (ועכהגר"א סימן ק"ב ס"ק כ):

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה כדיתמי כו' אע"ג כו'. ר"ב וכרא"ש פירש ביתומים קטנים: [ב] ד"ה אאל כו' וכע"כ כו'. ר"ב וכ"ל הרמב"ן ואפלי' פוסקים והרא"ש חולק על זה (ועכהגר"א סימן ק"ב ס"ק כ):

רבינו חננאל

מן העידית משום דאמר להו אי שתקינתו ושקליתו כדרייכו שפיר ואי לא מהדרנא זיבורית לגריה ואמינא לכו הנחתי לכם מקום לגבות ממנו ושקליתו כולהו מן הזיבורית. ואקשי' אי הכי בנזקין נמי נימא הכי וכל שכן לבעל חוב דתנן אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית ונדחת. ואוקימנא כגון שמת הלוה ולא שבק מידי דיתמי לאו בני פירעון נינהו ושעבודא על הלוקח ומיא הלכך לא יכול למימר מהדרנא שטרא דזיבורית לגריה ולעולם כגון דזבן עידית באחרונה ואמאי לא גבו כולהו מן העידית דיכול למימר להו מאי טעמא אמור רבנן אין נפרעין מנכסין משועבדין כו' משום תקנתא דלקוחות דאמר לוקח הא הקנתא לא ניחא לי בה ודינא בהראי כדרבא דאמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו ששומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה. פשיטא מכר לוקח זיבורית וביונית כו'. ואפיקנא מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו כך לוקח שני בכל זכותא דהוה ליה ללוקח בצת שקנה או דאתיא ליה בגווה כתר (האידנא) [דנא] זבנא. הני שמעתתא דאביי פשוטות הן

מסורת הש"ס

א) [גיטין מח:], ב) גיטין עז. כתובות פב. ב"ב מט:, ג) כתובות נח: ע: פב. קז: [ע"ז], ד) ערכין לד:, ה) גיטין מח:, ו) כתובות לב. [ע"ז], ז) כתובות לב: ב"מ יד., ח) [ל"ל דב"מ לענין מזוייף אלין שמעון יכול לטעון המפקה דפשיעא דהכא ליתרא מנכסי יתומים לו מתמשועבדים לגריך עדיי קיום לפי לאו הכי כו'. כ"ה כס"מ].

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com